

Cost-Benefit Analysis of Rice Production of Farmers under Rice Price Insurance Scheme in Ubon Ratchathani Province

Panamon Viyachai¹, Jariya Onrit² and Taweesak Viyachai³

¹M.Sc.(Accounting), Lecturer,

Faculty of Management Science

E-mail: Prair_w@yahoo.com

²MBA.(Accounting), Lecturer,

Faculty of Management Science

³M.Sc.(Agriculture), Researcher,

Faculty of Agriculture, Ubon Ratchathani University

Abstract

This research aimed to analyze costs and benefits of farmers participating in Rice Price Insurance Scheme for paddy production in the year 2553/2554. The research found that production cost could be divided into variable costs at 70.98 percent and fixed costs at 29.02 percent. The main costs contained labor, agricultural materials and other costs including land rent and depreciation of equipment. Average yield of rice was 316.89 kilogram per rai. Average cost was 14.65 Baht per kilogram whereas assurance pricing was 15.3 Baht per kilogram. From the scheme, the participants got the increasing profit only 4.44 percent.

The stability assurance pricing should be between 17.58 to 18.31 baht per kilogram. The project analysis of the scheme when the assurance pricing was 18.31 Baht per kilogram, the increasing productivity rate was 10 percent per year and the project was 5 years shown that The farmers could get net profit and net cash inflow every year, a payback period was 3 years and 8 months, the Break-Even Point was 3,423.22 baht per rai, a positive net present value and internal rate of return was 28.28 percent. Production problems of farmers were higher as financial problems because labor and fertilizer cost were expensive. For true stability, The government should provide knowledge to the farmers in order to improve their productivity and reduce production costs.

Keywords: Benefit, Cost, Price Insurance

การวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทน จากการผลิตข้าวของเกษตรกรที่เข้าร่วม โครงการประกันรายได้เกษตรกร ในจังหวัดอุบลราชธานี

ปาดมณ วิยะชัย¹, จริยา อ่อนฤทธิ์² และทวิศศักดิ์ วิยะชัย³

¹Ms.(Accounting), อาจารย์,

E-mail: Prair_w@yahoo.com

²MBA.(Accounting), อาจารย์,

คณะบริหารศาสตร์

³Ms.(Agriculture), นักวิชาการเกษตร,

คณะเกษตรศาสตร์

มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

163

ปีที่ 20
ฉบับที่ 4
ต.ค.
-
ธ.ค.
2557

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนจากการผลิตข้าวของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการประกันรายได้เกษตรกรผู้ผลิตข้าวเปลือกนาปีในจังหวัดอุบลราชธานี รอบปีการผลิต 2553/2554 ผลการศึกษาพบว่า ต้นทุนการผลิตแบ่งเป็นต้นทุนผันแปรและต้นทุนคงที่ คิดเป็นร้อยละ 70.98 และร้อยละ 29.02 ตามลำดับ ต้นทุนที่มีสัดส่วนสูง คือ ค่าแรงงาน ค่าปุ๋ยเคมี ค่าเช่าที่ดินและค่าเสื่อมราคา ตามลำดับ ทั้งนี้ปริมาณการผลิตเฉลี่ย 316.89 กิโลกรัมต่อไร่ คิดเป็นต้นทุนการผลิตเฉลี่ย 14.65 บาทต่อกิโลกรัม ขณะที่ราคาประกันที่รัฐบาลกำหนดคือ 15.3 บาทต่อกิโลกรัม การเข้าร่วมโครงการประกันรายได้

ส่งผลให้เกษตรกรมีอัตราผลตอบแทนเพิ่มขึ้นเพียงร้อยละ 4.44 ดังนั้นเพื่อสร้างความยั่งยืนให้กับเกษตรกรอย่างแท้จริง ควรกำหนดราคาประกันอยู่ระหว่าง 17.5-18.31 บาทต่อกิโลกรัม จากการวิเคราะห์ผลตอบแทนจากการเข้าร่วมโครงการ หากเกษตรกรได้รับผลตอบแทนจากราคาประกันที่ 18.31 บาทต่อกิโลกรัม โดยมีอัตราการเพิ่มของผลผลิตเป็นร้อยละ 10 ต่อปี ระยะเวลา 5 ปี พบว่า เกษตรกรจะมีกำไรสุทธิและกระแสเงินสดรับคงเหลือทุกปี สามารถคืนทุนได้ 3 ปี 8 เดือน จุดคุ้มทุนเฉลี่ย อยู่ที่ 3,423.22 บาทต่อไร่ มูลค่าปัจจุบันสุทธิเป็นบวกและอัตราผลตอบแทนภายในร้อยละ 28.28 สำหรับปัญหาที่พบในการผลิตข้าวสูงที่สุด คือ ปัญหาค่าแรงงานและปุ๋ยเคมีราคาแพง ทั้งนี้หากรัฐบาลต้องการสร้างความมั่นคงให้กับเกษตรกรอย่างแท้จริงแล้ว ควรส่งเสริมความรู้ด้านการเพิ่มผลผลิตและการเลือกปัจจัยการผลิตที่เหมาะสมเพื่อลดต้นทุนต่อไป

คำสำคัญ: ต้นทุน, ประกันรายได้, ผลตอบแทน

บทนำ

เนื่องจากข้าวเป็นพืชเศรษฐกิจสำคัญของประเทศและส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของเกษตรกรอย่างมาก รัฐบาลไทยไม่ว่าจะเป็นยุคสมัยใด จึงให้ความสำคัญกับนโยบายแทรกแซงตลาดข้าว โดยเริ่มมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2508 และมีการปรับปรุงเรื่อยมาจนถึงโครงการรับจำนำข้าวเปลือกในปัจจุบัน แต่จากการศึกษาโครงการรับจำนำข้าวเปลือกในปีที่ผ่านมา พบว่าโครงการดังกล่าวส่งผลให้รัฐบาลประสบปัญหาขาดทุน เนื่องจากมีการกำหนดราคารับจำนำข้าวเปลือกสูงกว่าราคาตลาด การประมูลขายข้าวสารมีราคาต่ำกว่าราคาส่งออก มีภาวะค่าจ้างแปรสภาพ ค่าเช่าโกดังในอัตราที่สูง และมีความเสี่ยงกับการเก็บข้าวไว้นานจนข้าวเสื่อมคุณภาพ (นิพนธ์ พัวพงศกร และจิตกร จารุพงษ์, 2553) นอกจากนี้ยังมีปัญหาคอร์รัปชันของเจ้าหน้าที่และผู้ประกอบการที่ร่วมกันหาประโยชน์โดยมิชอบ (สุกัร รัตนาคินทร์, 2553) จากปัญหาดังกล่าว สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (2552) จึงได้เสนอแนวทางใหม่ในการแทรกแซงราคาข้าว เรียกว่า โครงการประกันความเสี่ยงราคาขึ้น โดยรัฐบาลจะเป็นผู้ประกาศราคาประกันให้กับชาวนาในราคาซึ่งครอบคลุมต้นทุนการผลิต จากนั้นจะประกาศราคาอ้างอิงในการจ่ายเงิน โดยเมื่อถึงฤดูกาลเก็บเกี่ยวชาวนาจะได้รับเงินชดเชยตามราคาประกันหักลบด้วยราคาอ้างอิงต่อไป

ในปี พ.ศ.2552 ภายใต้อำนาจของมติคณะรัฐมนตรี เวชชาชีวะ จึงมีมติเห็นชอบกับแนวทางดังกล่าวและกำหนดให้การประกันราคาข้าวเปลือกและการประกันภัยข้าวเปลือก (สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2552) เป็นมาตรการหนึ่งในการกระตุ้นเศรษฐกิจโดยใช้ราคาขึ้นต่ำเป็นกลไกช่วยพยุงราคาสินค้าหรือที่เรียกกันในปัจจุบันว่า “โครงการประกันรายได้เกษตรกร” โดยรัฐบาลจะเป็นผู้ประกันราคาและจ่ายเฉพาะส่วนต่างกรณีเกษตรกรขายข้าวได้ต่ำกว่าราคาที่กำหนด ทั้งนี้ราคาประกันสามารถคำนวณได้จากต้นทุนการผลิตเฉลี่ยทั่วประเทศบวกค่าขนส่งเฉลี่ย บวกกำไรเพิ่มอย่างน้อยประมาณร้อยละ 20-25 (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2555) โครงการ

ดังกล่าวจากรายงานของธนาคารโลกระบุว่า จะเป็นมาตรการสำคัญในการคุ้มครองเกษตรกรจากปัญหาผลผลิตหรือราคาตกต่ำได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้หากผลผลิตหรือราคาต่ำกว่าจำนวนหรือราคาที่ประกันไว้ ผู้เอาประกันสามารถรับเงินชดเชยทันที (Iturrioz, 2009) โครงการประกันรายได้เกษตรกรภายใต้แผนปฏิบัติการไทยเข้มแข็ง 2555 โดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ในปีการผลิต 2552/2553 จึงเป็นโครงการที่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ได้ และในรอบปีดังกล่าวได้มีเกษตรกรผู้ปลูกข้าวใช้สิทธิชดเชยไปแล้วกว่า 3.19 ล้านราย รวมเป็นเงินชดเชยทั้งสิ้น 28,380 ล้านบาท

ดังนั้น เพื่อผลักดันให้โครงการ “ประกันรายได้เกษตรกร” สัมฤทธิ์ผลและเกิดประโยชน์กับเกษตรกรอย่างแท้จริง จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องศึกษาด้านทุนและผลตอบแทนของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ โดยในการวิจัยนี้ได้ศึกษาข้อมูลจากเกษตรกรในจังหวัดอุบลราชธานี เนื่องจากเป็นแหล่งผลิตข้าวเปลือกนาปีสูงที่สุดหนึ่งในห้าของประเทศไทย และได้รับอนุมัติให้เป็นหนึ่งในแปดจังหวัดของโครงการนำร่องประกันราคาข้าวหอมมะลิในเขตพื้นที่ภาคอีสาน การวิจัยครั้งนี้จะทำการวิเคราะห์ประมาณการและผลตอบแทนต่างๆ ภายใต้สมมติฐานที่ว่าเกษตรกรเข้าร่วมโครงการประกันรายได้เกษตรกรอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกษตรกรนำไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการ ตลอดจนเป็นข้อมูลเบื้องต้นให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร กรมการค้าภายใน สำนักส่งเสริมการค้าสินค้าเกษตร ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา ปรับปรุงการดำเนินโครงการประกันรายได้เกษตรกรผู้ปลูกข้าวรวมถึงนำไปประยุกต์กับสินค้าเกษตรชนิดอื่นเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับเกษตรกรไทยอันจะนำไปสู่การพัฒนาประเทศที่ยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาด้านทุนการปลูกข้าว ผลตอบแทนจากการเข้าร่วมโครงการ

ประกันรายได้เกษตรกรในจังหวัดอุบลราชธานี

2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการผลิตข้าวของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการประกันรายได้เกษตรกรในจังหวัดอุบลราชธานี

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เกษตรกรสามารถนำข้อมูลต้นทุน ผลตอบแทนที่ได้ไปใช้ในการวางแผนการผลิตหรือพิจารณาการเข้าร่วมโครงการต่างๆ ของภาครัฐ ขณะที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำข้อมูลดังกล่าวไปพัฒนาโครงการต่อไป

2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นจากการผลิตข้าว ไปใช้เป็นฐานข้อมูลในการให้ความช่วยเหลือเกษตรกร หรือพัฒนาโครงการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างความยั่งยืนให้กับเกษตรกรต่อไป

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการประกันรายได้เกษตรกรในจังหวัดอุบลราชธานี รอบปีการผลิต 2553/2554 ในพื้นที่ 6 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเดชอุดม อำเภอพิบูลย์มังสาหาร อำเภอดงรัก อำเภอโพธิ์ชัย อำเภอศรีเมืองใหม่ อำเภอเขมราฐและอำเภอวารินชำราบ โดยมีจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 402 คน

วิธีการศึกษา

1. ข้อมูลปฐมภูมิ ในการวิจัยครั้งนี้ได้รวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่คัดเลือกจากวิธีทางสถิติโดยใช้สูตร Yamane (1973) จากประชากรทั้งสิ้น คือ เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการประกันรายได้เกษตรกรผู้ผลิตข้าวเปลือกนาปี จังหวัดอุบลราชธานี รอบปีการผลิต 2553/2554 จำนวน 288,444 คน (สำนักงานเกษตรจังหวัดอุบลราชธานี, 2554) จากนั้นทำการสุ่มตัวอย่างแบบลำดับขั้นและสุ่มตัวอย่างง่ายโดยแบ่งเกษตรกรตามเขตอำเภอต่างๆ ได้กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาทั้งสิ้น จำนวน 402 ราย

2. ข้อมูลทุติยภูมิ คณะผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการคำนวณต้นทุนและผลตอบแทน รวมถึงรายละเอียดเกี่ยวกับการดำเนินโครงการประกันรายได้เกษตรกร จากเอกสารวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เอกสารเผยแพร่ ข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต รวมถึงวารสารและเอกสารการดำเนินงานจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ กรมส่งเสริมการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กรมการค้าข้าว ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) เป็นต้น

3. เมื่อได้ข้อมูลเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยแบ่งเป็น 1) การวิเคราะห์เชิงปริมาณโดยใช้สถิติเชิงพรรณนาเพื่ออธิบายค่าตัวแปรต่างๆ ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย เพื่อศึกษาต้นทุนการผลิต ปัญหาและอุปสรรคจากการปลูกข้าว และ 2) การวิเคราะห์ความเป็นไปได้ของโครงการ จากการกำหนดสมมติฐานว่า หากเกษตรกรเข้าร่วมโครงการประกันรายได้อย่างต่อเนื่องตลอดระยะเวลา 5 ปี โดยใช้เครื่องมือต่างๆ ในการคำนวณ ได้แก่ การจัดทำประมาณการกระแสเงินสดและประมาณการกำไรขาดทุนล่วงหน้า การคำนวณจุดคุ้มทุน (Break-Even Point Analysis: BEP) ระยะเวลาคืนทุน (Payback Period: PP) มูลค่าปัจจุบันสุทธิ (Net Present Value: NPV) และอัตราผลตอบแทนภายใน (Internal Rate of Return: IRR)

ผลการศึกษา

การวิเคราะห์เชิงปริมาณเกี่ยวกับต้นทุนการผลิต

ในการวิเคราะห์ต้นทุนการผลิตข้าวของเกษตรกร ได้แบ่งโครงสร้างต้นทุนออกเป็น 2 ส่วน คือ ต้นทุนผันแปรและต้นทุนคงที่ โดยมีรายละเอียดต้นทุนแต่ละประเภท ดังนี้

1. ต้นทุนผันแปร ประกอบด้วย ค่าวัสดุการเกษตร ค่าแรงงานทางตรง และต้นทุนผันแปรอื่นๆ ดังนี้

1.1 คำวัสดุการเกษตร

คำวัสดุการเกษตรในที่นี้ประกอบด้วย คำพันธุ์ข้าว คำปุ๋ยและคำยาปราบศัตรูพืช จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรในจังหวัดอุบลราชธานี ส่วนใหญ่จะผลิตพันธุ์ข้าวเอง คิดเป็นร้อยละ 80.35 ทั้งนี้หากเกษตรกรมีพันธุ์ข้าวของตนเองจะมีต้นทุนประมาณ 80-130 บาทหรือคิดเป็นต้นทุนเฉลี่ย 124.31 บาทต่อไร่ ขณะที่การซื้อพันธุ์ข้าวจากภายนอกจะมีต้นทุนประมาณ 120-250 บาท หรือคิดเป็นต้นทุนเฉลี่ย 125.85 บาทต่อไร่ สำหรับคำปุ๋ยเคมีถือว่าเป็นต้นทุนที่มีสัดส่วนสูงที่สุดเมื่อเทียบกับวัสดุการเกษตรอื่นหรือคิดเป็นร้อยละ 67.66 ทั้งนี้เกษตรกรที่ใช้ปุ๋ยอินทรีย์และปุ๋ยชีวภาพร่วมด้วย คิดเป็นร้อยละ 30.35 และ 1.99 ตามลำดับ จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรที่ใช้ปุ๋ยเคมีอย่างเดียวจะมีต้นทุนเฉลี่ย 835.46 บาทต่อไร่ สำหรับคำยาปราบศัตรูพืช คิดเป็นต้นทุนเฉลี่ย 211.69 บาทต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 4.56 จากการสัมภาษณ์พบว่า มีเกษตรกรบางส่วนไม่นิยมใช้ เนื่องจากเกรงว่าสารเคมีจะเป็นอันตรายกับพืชผลของตนเอง ดังตาราง 1

1.2 ค่าแรงงาน

จากการวิจัยพบว่า ค่าแรงงานคิดเป็นสัดส่วนสูงที่สุดเมื่อเทียบกับต้นทุนชนิดอื่น ทั้งนี้ในการวิจัยได้แบ่งค่าแรงงานออกเป็นค่าแรงงานทำเอง และการจ้างเหมา โดยค่าแรงงานทำเองคำนวณได้จาก (อัตราค่าแรงงานขั้นต่ำ+ค่าใช้จ่ายอื่นๆ) X จำนวนวันที่ใช้ในการทำงาน) ทั้งนี้อัตราค่าแรงงานขั้นต่ำอ้างอิงจาก อัตราค่าแรงขั้นต่ำจังหวัดอุบลราชธานี (สำนักงานปลัดกระทรวงแรงงาน, 2554) จากนั้นศึกษาโดยแบ่งตามขั้นตอนการผลิต ได้แก่ ขั้นตอนการเตรียมดิน การหว่านกล้า การดูแล และการเก็บเกี่ยว จากการวิจัยพบว่า เกษตรกรในจังหวัดอุบลราชธานีมีทั้งการใช้แรงงานตนเองและการจ้างเหมาควบคู่กัน คิดเป็นสัดส่วนสูงที่สุด คือ ร้อยละ 92.02 ขณะที่เกษตรกรที่ใช้แรงงานตนเองอย่างเดียวและจ้างเหมาอย่างเดียว คิดเป็นร้อยละ 2.49 และร้อยละ 1.49 ตามลำดับ ดังตาราง 1

ในขั้นตอนการเตรียมดิน เกษตรกรที่ใช้แรงงานตนเองจะมีต้นทุนเฉลี่ย 236.74 บาทต่อไร่ ขณะที่การจ้างเหมาจะมีต้นทุนเฉลี่ย 357.66 บาทต่อไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 5.10 และ 6.52 ของต้นทุนทั้งหมดตามลำดับ ในขั้นตอนการหว่านกล้า เกษตรกรที่ใช้แรงงานตนเองกับเกษตรกรที่จ้างเหมา มีสัดส่วนใกล้เคียงกัน ทั้งนี้การทำเองคิดเป็นต้นทุนเฉลี่ย 425.03 บาทต่อไร่ ขณะที่การจ้างเหมาคิดเป็นต้นทุนเฉลี่ย 891.84 บาทต่อไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 9.15 และ 16.26 ของต้นทุนทั้งหมดตามลำดับ สำหรับขั้นตอนการดูแลรักษา หากเกษตรกรทำนาค่า จะมีค่าใช้จ่ายในการถอนกล้าและปักดำเพิ่ม ทั้งนี้เกษตรกรส่วนใหญ่จะใช้แรงงานตนเองควบคู่กับการจ้างเหมา โดยการทำเองจะมีต้นทุนเฉลี่ย 498.91 บาทต่อไร่ ขณะที่การจ้างเหมาจะมีต้นทุนเฉลี่ย 607.53 บาทต่อไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 10.74 และ 11.10 ของต้นทุนทั้งหมดตามลำดับ สำหรับขั้นตอนการเก็บเกี่ยว พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ใช้การจ้างเหมา คิดเป็นร้อยละ 75.87 โดยมีต้นทุนค่าจ้างเหมาทั้งแรงงานและเครื่องจักรประมาณ 500-700 บาทต่อไร่ ทั้งนี้หากเกษตรกรมีการเก็บเกี่ยวเอง จะต้องมีค่าแรงงานจากการมัดฟ่อนเพิ่ม อีกประมาณ 70-80 บาทต่อไร่ ดังตาราง 1

ในการนวดข้าว เกษตรกรส่วนใหญ่จะจ้างเหมาตั้งแต่ตอนเก็บเกี่ยวอยู่แล้ว ทั้งนี้การจ้างเหมาเฉพาะการนวดข้าวคิดเป็นร้อยละ 44.03 หรือคิดเป็นต้นทุนประมาณ 70-80 บาทต่อไร่ ในขั้นตอนการเก็บเกี่ยวผลผลิต หากใช้แรงงานตนเองจะมีต้นทุนเฉลี่ย 606.03 บาทต่อไร่ ขณะที่การจ้างเหมาจะมีต้นทุนเฉลี่ย 748.32 บาทต่อไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 13.05 และ 13.64 ของต้นทุนทั้งหมดตามลำดับ สำหรับการตากข้าว เกษตรกรส่วนใหญ่มักจะทำเอง เนื่องจากมีกระบวนการน้อยและใช้เวลาไม่นาน ดังตาราง 1

1.3 ต้นทุนผันแปรอื่น

สำหรับต้นทุนผันแปรอื่นๆ ที่เกิดขึ้น ได้แก่ ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงและขนส่งคิดเป็นต้นทุนเฉลี่ย 96.90 บาทต่อไร่ ขณะที่ค่าใช้จ่ายอื่นๆ ได้แก่ ค่าไฟฟ้า ประปา ค่ากระสอบ ผ้าปู ดอกเบี้ยจ่าย คิดเป็นต้นทุนเฉลี่ย 262.06 บาทต่อไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 2.09 และ 5.64 ตามลำดับ ดังตาราง 1

2. ต้นทุนคงที่ ประกอบด้วย ค่าเช่าที่ดินและค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์การเกษตร ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 ค่าเช่าที่ดิน

จากการวิจัย พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง และจะเช่าก็ต่อเมื่อต้องการเพิ่มปริมาณการผลิต เมื่อศึกษาพบว่า เกษตรกรนิยมจ่ายค่าเช่าในรูป “ผลผลิต” สอดคล้องกับความหมายของการเช่าที่ดิน ตามพระราชบัญญัติการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ.2524 ที่กำหนดว่า ค่าเช่าที่ดิน สามารถคำนวณได้จากปริมาณผลผลิต หรือค่าเช่าที่ดินจะมีมูลค่าอย่างน้อยตามปริมาณการผลิต ดังนั้นในที่นี้จะคำนวณค่าเช่าที่ดินจากปริมาณข้าวที่ตกลงกัน เช่น จากสัดส่วน 70:30 แปลว่า หากผลิตข้าวได้ 100 กระสอบ จะคิดเป็นผลผลิตของตนเอง 70 กระสอบและคิดเป็นค่าเช่าให้กับเจ้าของที่ดินอีก 30 กระสอบ ดังนั้น ในที่นี้จะคำนวณค่าเช่าจาก จำนวนผลผลิตที่ได้ (กระสอบ) X ราคาจำหน่ายต่อกระสอบ จากการวิจัย พบว่า ค่าเช่าที่ดินมีมูลค่าเฉลี่ย 930.65 บาทต่อไร่ ใกล้เคียงกับการศึกษาของ ชาญธวัช (2555) ที่คำนวณค่าเช่าที่ ค่าเสื่อมราคาและค่าเสียโอกาสคิดเป็นมูลค่าเฉลี่ย 1,069 บาทต่อไร่ ดังตาราง 1

2.2 ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์การเกษตร

ในการคำนวณค่าเสื่อมราคาในที่นี้ ใช้วิธีเส้นตรงตามอายุการใช้ประโยชน์เชิงเศรษฐกิจ โดยเฉลี่ยตามระยะเวลาใช้งาน คิดเป็นค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์เฉลี่ย 174.76 บาทต่อไร่ ดังตาราง 1 ทั้งนี้ ในการวิจัยครั้งนี้ไม่ได้นำข้อมูลมารวมคำนวณเพื่อหาค่าเสื่อมราคา เนื่องจากผู้จ้างมีอายุการใช้งานมาแล้วเกินกว่า 10 ปี

2.3 ต้นทุนทางการเงิน

ในที่นี้หมายถึง ดอกเบี้ยเงินกู้เพื่อการเกษตร โดยจากการวิจัย พบว่าเกษตรกรกว่าร้อยละ 33 มีการกู้เงินเพื่อใช้ในการเพาะปลูกตั้งแต่ 20,000-400,000 บาท ทั้งนี้แหล่งเงินกู้หลักคือ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) คิดเป็นร้อยละ 57 ขณะที่กองทุนหมู่บ้านคิดเป็น

สัดส่วนรองลงมา คือ ร้อยละ 43 สำหรับค่าดอกเบี๋ยที่จะต้องส่งคืนคิดเป็นมูลค่าเฉลี่ย 242.69 บาทต่อไร่ ดังตาราง 1

ตาราง 1 ต้นทุนการผลิตข้าวเฉลี่ยของเกษตรกรในจังหวัดอุบลราชธานี

รายละเอียดต้นทุน	ต้นทุนการทำ เอง		ต้นทุนการจ้าง เหมา	
	ต้นทุน ต่อไร่ (บาท)	ร้อย ละ	ต้นทุน ต่อไร่ (บาท)	ร้อย ละ
1. ต้นทุนผันแปร ประกอบด้วย	3,297.13	70.98	4,137.31	75.42
1.1 ค่าวัสดุ	1,171.46	25.23	1,173.00	21.38
1.1.1 ค่าพันธุ์ข้าว	124.31	2.68	125.85	2.29
1.1.2 ค่าปุ๋ย	835.46	17.99	835.46	15.23
1.1.3 ค่ายาปราบศัตรูพืชและวัชพืช	211.69	4.56	211.69	3.86
1.2 ค่าแรงงาน	1,766.71	38.04	2,605.35	47.50
1.2.1 ค่าแรงงานขั้นตอนเตรียมดิน	236.74	5.10	357.66	6.52
1.2.2 ค่าแรงงานขั้นตอนหว่านกล้า	425.03	9.15	891.84	16.26
1.2.3 ค่าแรงงานขั้นตอนดูแลรักษา	498.91	10.74	607.53	11.08
1.2.4 ค่าแรงงานขั้นตอนเก็บเกี่ยว	606.03	13.05	748.32	13.64
1.3 ต้นทุนผันแปรอื่น	358.96	7.73	358.96	6.54
1.3.1 ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงและขนส่ง	96.90	2.09	96.90	1.77
1.3.2 ค่าใช้จ่ายอื่นๆ	262.06	5.64	262.06	4.78
2. ต้นทุนคงที่ ประกอบด้วย	1,348.10	29.01	1,348.10	24.58
2.1 ค่าเช่าที่ดิน	930.65	20.03	930.65	16.97
2.2 ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์เกษตร	174.76	3.76	174.76	3.19
2.3 ต้นทุนทางการเงิน	242.69	5.22	242.69	4.42
ต้นทุนรวมต่อไร่	4,645.23	100.00	5,485.41	100.00

การวิเคราะห์ความเป็นไปได้ของโครงการ

จากข้อมูลข้างต้น พบว่า เกษตรกรมีต้นทุนการผลิตเฉลี่ย 4,645.23 บาทต่อไร่ หรือคิดเป็น 14.65 บาทต่อกิโลกรัม ขณะที่ราคาประกัน ณ รอบปีการผลิต 2553/2554 เท่ากับ 15.3 บาทต่อกิโลกรัม ณ ความชื้นร้อยละ 15 (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2554) ดังนั้นเมื่อเปรียบเทียบกันจะพบว่า ราคาจำหน่ายที่ได้รับจากการประกันสูงกว่าต้นทุนที่เกิดขึ้นคิดเป็นร้อยละ 4.44 ซึ่งถือว่าต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์การตั้งราคาประกัน คือ ต้นทุนการผลิตเฉลี่ยบวกค่าขนส่งเฉลี่ยบวกกำไรเพิ่มร้อยละ 20-25 (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2555) ดังนั้นเพื่อให้เกิดประโยชน์กับเกษตรกรอย่างแท้จริง รัฐบาลควรกำหนดราคาประกันใหม่ คือ ประมาณ 17.58-18.31 บาทต่อกิโลกรัม เพื่อให้เกษตรกรมีรายได้เพียงพอสำหรับการดำรงชีพและจ่ายชำระหนี้สินต่อไป

ในการวิจัยนี้ได้ศึกษาต่อเนื่องถึงความเป็นไปได้ของโครงการประกันรายได้ หากเกษตรกรสามารถเข้าร่วมได้ตลอดระยะเวลา 5 ปี โดยกำหนดให้ราคาประกันรายได้อยู่ที่ 18.31 บาทต่อกิโลกรัม และมีข้อสมมติฐานเพิ่มเติม ดังนี้ 1) เกษตรกรถือครองที่ดินโดยเฉลี่ย 17 ไร่ต่อครัวเรือน 2) เงินชดเชยที่เกษตรกรได้รับคำนวณจากข้อมูลปริมาณการผลิตเฉลี่ยในเขตพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี คือ 325 กิโลกรัมต่อไร่ (ชวลิต, 2554) 3) ค่าของทุน (Weighted Average Cost of Capital: "WACC")¹ เท่ากับร้อยละ 7.08 4) ระยะเวลาเข้าร่วมโครงการ 5 ปี และ 5) อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเท่ากับร้อยละ 10 ตามประมาณการผลิตข้าวรวม (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2555)

นอกจากนี้ คณะผู้วิจัยได้กำหนดมูลค่าเงินลงทุนเฉลี่ยโดยศึกษาจากข้อมูลการลงทุนในเครื่องจักรและอุปกรณ์การเกษตรของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการประกันรายได้เกษตรกรในจังหวัดอุบลราชธานี จากการศึกษา

¹ การคำนวณหาค่าของทุน (Weighted Average Cost of Capital: WACC)

พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ลงทุนในสินทรัพย์รายการต่างๆ เช่น รถไถนาเดินตาม ยุงฉาง เครื่องสูบน้ำ เครื่องตัดหญ้า เครื่องพ่นยา เป็นต้น คิดเป็นเงินลงทุนเฉลี่ย 89,690.67 บาทต่อปีต่อครัวเรือน

จากสมมติฐานข้างต้น สามารถวิเคราะห์เพื่อหาความเป็นไปได้ของโครงการ ดังนี้

1. ประเมินการงบกระแสเงินสด

เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ มีรายรับตามเงินชดเชยที่รัฐบาลจัดสรรตลอดระยะเวลา 5 ปี คิดเป็นรายได้เฉลี่ย 123,521.74 บาทต่อปีต่อครัวเรือน เมื่อหักกระแสเงินสดจ่ายจากการดำเนินงาน ได้แก่ ค่าพันธุ์กล้า ค่าปุ๋ย ค่าสารเคมี ค่าจ้างเหมาแรงงานปักดำ ถอนกล้า นวด ตาก มัดฟ่อนและค่าใช้จ่ายอื่น ๆ คิดเป็นมูลค่าเฉลี่ย 80,870.35 บาทต่อปีต่อครัวเรือน จะทำให้มีเงินสดคงเหลือตั้งแต่ปีที่ 1-5 เป็นเงิน 29,719.12 บาท 33,291.04 บาท 37,220.14 บาท 41,542.15 บาท และ 46,296.37 บาทตามลำดับ หรือคิดเป็นเงินสดคงเหลือเฉลี่ย 37,613.76 บาทต่อปีต่อครัวเรือน ดังตาราง 3 จากข้อมูลดังกล่าวแสดงว่าเกษตรกรมีกระแสเงินสดเหลือเพียงพอที่จะชำระคินดอกเบี้ยยทุกปีและยังมีเงินสดคงเหลือสำหรับการดำรงชีพต่อไป

2. ประเมินการกำไรขาดทุนล่วงหน้า

จากผลการวิจัย เมื่อนำมาจัดทำประมาณการกำไรขาดทุนล่วงหน้าจากปีที่ 1 จนถึงปีที่ 5 จะพบว่า เกษตรกรจะมีกำไรสุทธิจากการปลูกข้าวและหากเข้าร่วมโครงการประกันรายได้อย่างต่อเนื่อง จะส่งผลให้มีกำไรสุทธิเฉลี่ย 25,730.28 บาทต่อปีต่อครัวเรือน ดังตาราง 2 หรือคิดเป็นกำไรสุทธิหลังหักดอกเบี้ยเฉลี่ย 1,513.55 บาทต่อไร่

3. จุดคุ้มทุนของการผลิตข้าว

จากการวิเคราะห์จุดคุ้มทุนในการผลิตข้าว พบว่า เกษตรกรจะมียอดขายเฉลี่ยประมาณ 123,521.74 บาทต่อปีต่อครัวเรือน ขณะที่ต้นทุนผันแปรเฉลี่ย 74,870.35 บาทต่อปีต่อครัวเรือนและมีต้นทุนคงที่เฉลี่ย 22,921.11 บาทต่อปีต่อครัวเรือน ทั้งนี้เมื่อคำนวณหาจุดคุ้มทุนของการผลิตจะพบว่า

โครงสร้างการลงทุน	จำนวนเงิน (1)	สัดส่วน (2) ร้อยละ	ค่าของทุน (3) ร้อยละ	(2) x (3) ร้อยละ
หนี้สิน	82,515.00	92.00	7.00	6.44
ส่วนของผู้ถือหุ้น	7,175.76	8.00	8.00	0.64
เงินทุนรวม (Total Capital)	89,690.76	100.00	WACC =	7.08

ค่าของทุนของหนี้สิน = อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ระยะยาว(ร้อยละ) x (1 - อัตราภาษี)
 (ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร, 2554)

$$= 7\% \times (1 - 0\%) = 7\%$$

ค่าของทุนของส่วนของผู้ถือหุ้น = อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ระยะยาว (ร้อยละ) + Risk Premium (%)

$$= 7\% + 1\% = 8.00\%$$

เกษตรกรมีจุดคุ้มทุนเฉลี่ย 58,194.75 บาทต่อปีต่อครัวเรือน ดังตาราง 2 หรือ คิดเป็นจุดคุ้มทุนเฉลี่ย 3,423.22 บาทต่อไร่

4. การวิเคราะห์ระยะเวลาคืนทุน (Pay Back Period: PP)

จากการศึกษาระยะเวลาคืนทุน พบว่า หากเกษตรกรมีต้นทุนเงินลงทุนเฉลี่ย 89,690.76 บาท และมีกระแสเงินสดคงเหลือจากการทำนาตั้งแต่ปีที่ 1-5 เป็นเงิน 29,719.12 บาท 33,291.04 บาท 37,220.14 บาท 41,542.15 บาท และ 46,296.37 บาทตามลำดับ จะส่งผลให้เกษตรกรมีกระแสเงินสดเหลือและสามารถคืนทุนได้ในระยะเวลา 3 ปี 8 เดือน ดังตาราง 3

5. การวิเคราะห์มูลค่าปัจจุบันสุทธิ (Net Present Value: NPV)

จากการวิเคราะห์มูลค่าปัจจุบันสุทธิ พบว่า เกษตรกรมีมูลค่าปัจจุบันสุทธิเป็นบวก ซึ่งหากเกษตรกรได้เข้าร่วมโครงการดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง จะส่งผลให้ได้รับผลตอบแทนคงที่และสม่ำเสมอ ดังตาราง 3

6. การวิเคราะห์อัตราผลตอบแทนภายใน (Internal Rate of Return: IRR)

จากผลการศึกษาอัตราผลตอบแทนภายในโครงการ (IRR) พบว่า คิดเป็นร้อยละ 28.28 หรืออาจกล่าวได้ว่า การทำการเกษตรดังกล่าวจะช่วยให้เกษตรกรได้รับผลตอบแทนในอัตราที่สูงกว่าอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ปกติ ดังตาราง 3

จากข้อมูลข้างต้น ในการจัดทำสมมติฐานเพื่อการวิจัยนั้น คณะผู้วิจัยได้นำเสนอเฉพาะโครงการภายใต้ราคาประกันที่ 18.31 บาทต่อกิโลกรัม เนื่องจากเมื่อศึกษาเปรียบเทียบความเป็นไปได้ของโครงการโดยกำหนดให้ราคาประกันเปลี่ยนแปลงไป คือ ทางเลือกที่ 1 ราคาประกันเท่ากับ 15.3 บาทต่อกิโลกรัม(ราคาประกัน ณ รอบปีการผลิต 2553/2554) ทางเลือกที่ 2 ราคาประกันเท่ากับ 17.58 บาทต่อกิโลกรัม(ต้นทุนทั้งหมดบวกกำไรส่วนเพิ่มร้อยละ20) และทางเลือกที่ 3 ราคาประกันเท่ากับ 18.31 บาทต่อกิโลกรัม(ต้นทุนทั้งหมดบวกกำไรส่วนเพิ่มร้อยละ25) ซึ่งจากผลการศึกษาพบว่า ภายใต้ราคาประกัน เท่ากับ 15.3 บาทต่อกิโลกรัม จะส่งผลเกษตรกร

ตาราง 2 ประมาณการกำไรขาดทุนล่วงหน้าและจุดคุ้มทุนโครงการ (หน่วย: บาท)

ปีที่	1	2	3	4	5	เฉลี่ย
ยอดขาย	101,162.75	111,279.03	122,406.93	134,647.62	148,112.38	123,521.74
หัก ต้นทุนผันแปร	61,317.88	67,449.66	74,194.63	81,614.09	89,775.50	74,870.35
ต้นทุนขาย	55,139.88	60,653.86	66,719.25	73,391.18	80,730.29	67,326.89
ค่าใช้จ่ายขายและบริหาร	6,178.00	6,795.80	7,475.38	8,222.92	9,045.21	7,543.46
กำไรส่วนเกิน	39,844.87	43,829.36	48,212.30	53,033.53	58,336.88	48,651.39
หัก ต้นทุนคงที่	22,009.24	22,421.81	22,875.64	23,374.86	23,924.00	22,921.11
ต้นทุนขาย	17,883.49	17,883.49	17,883.49	17,883.49	17,883.49	17,883.49
ค่าใช้จ่ายขายและบริหาร	4,125.75	4,538.33	4,992.16	5,491.37	6,040.51	5,037.62
กำไรสุทธิ	17,835.64	21,407.55	25,336.65	29,658.67	34,412.88	25,730.28
ยอดขาย ณ จุดคุ้มทุน	55,879.58	56,927.08	58,079.32	59,346.78	60,741.00	58,194.75

ตาราง 3 ผลวิเคราะห์ระยะเวลาคืนทุน มูลค่าปัจจุบันสุทธิ และอัตราผลตอบแทนภายใน

ปี	0	1	2	3	4	5
กระแสเงินสดสุทธิ (บาท)	(89,690.76)	29,719.12	33,291.04	37,220.14	41,542.15	46,296.37
กระแสเงินสดสุทธิสะสม (บาท)	(89,690.76)	(59,971.64)	(26,680.60)	10,539.54	52,081.69	98,378.06
ระยะเวลาคืนทุน (PP)	คืนทุนได้ 3 ปี 8 เดือน					
มูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV)	61,895.52					
อัตราผลตอบแทนภายใน (IRR) (ร้อยละ)	28.28					

ขาดทุนในระยะยาว มูลค่าปัจจุบันสุทธิและอัตราผลตอบแทนภายในติดลบ ในขณะที่ภายใต้ราคาประกันที่ 17.58 จะส่งผลให้เกษตรกรจะมีกำไรและกระแสเงินสดคงเหลือทุกปี มูลค่าปัจจุบันสุทธิเป็นบวก แต่มีระยะเวลาคืนทุนนานถึง 4 ปี 1 เดือน ขณะเดียวกันอัตราผลตอบแทนเท่ากับร้อยละ 21.92 ในขณะที่ภายใต้ราคาประกันที่ 18.31 บาทต่อกิโลกรัม จะส่งผลให้เกษตรกรมีกำไรสุทธิและกระแสเงินสดคงเหลือเช่นเดียวกัน แต่มีปริมาณเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ยังสามารถคืนทุนได้เร็วขึ้น คือภายใน 3 ปี 8 เดือน มูลค่าปัจจุบันสุทธิเป็นบวกและมีอัตราผลตอบแทนภายในขึ้นและสูงกว่าอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ ดังตาราง 4

ดังนั้น ในการนำเสนอข้อมูลในที่นี้ คณะผู้วิจัยจึงเห็นด้วยกับการกำหนดราคาประกันตั้งแต่ 17.58-18.31 บาทต่อกิโลกรัม แต่ทั้งนี้ในการแสดงข้อมูลได้เลือกนำเสนอเฉพาะราคาประกันที่ 18.31 เพื่อให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจ และราคาดังกล่าวจะทำให้ทำให้เกษตรกรมีเงินสดหมุนเวียนเพียงพอสำหรับการดำรงชีพและจ่ายชำระหนี้สินในปีต่อๆ ไป นอกจากนี้ยังมีผลตอบแทนการลงทุนที่สูงกว่าและสามารถครอบคลุมต้นทุนต่างๆ ที่อาจเกิดได้ อันจะเป็นทางเลือกสำคัญในการสร้างความยั่งยืนให้กับเกษตรกรต่อไปในอนาคต **ปัญหาและอุปสรรคที่พบในการปลูกข้าว**

1. ปัญหาด้านต้นทุนการผลิต

สำหรับปัญหาของเกษตรกรส่วนใหญ่ที่พบ คือ ปัญหาปัจจัยการผลิตราคาสูง โดยต้นทุนที่สูงที่สุดคือ ต้นทุนค่าปุ๋ยเคมีและค่าสารเคมี คิดเป็นร้อยละ 27.10 รองลงมา คือ ต้นทุนค่าแรงงานและค่าวัสดุอุปกรณ์การเกษตรราคาสูง ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 26.94 และ 20.06 ตามลำดับ สำหรับปัญหาเรื่องการขาดแคลนแรงงานและอัตราดอกเบี้ยที่สูง คิดเป็นร้อยละ 17.96 และ 5.02 ตามลำดับ ดังตาราง 5

2. ปัญหาด้านการผลิต

ปัญหาด้านการผลิตของเกษตรกรส่วนใหญ่ คือ ปัญหาโรคและแมลงรบกวน คิดเป็นร้อยละ 26.49 รองลงมาคือ ปัญหาการขาดแคลนน้ำและ

ตาราง 4 การวิเคราะห์ความเป็นไปได้ของโครงการ กรณีราคาประกันที่กำหนดมีความแตกต่างกัน

ปี	ราคาประกันที่กำหนด (บาท: กิโลกรัม)		
	ทางเลือกที่ 1	ทางเลือกที่ 2	ทางเลือกที่ 3
	ราคาประกัน = 15.30	ราคาประกัน = 17.58	ราคาประกัน = 18.31
จุดคุ้มทุน (บาท/ปี/ครัวเรือน)	83,463.72	62,167.41	58,194.75
จุดคุ้มทุน (บาท/ไร่)	4,909.63	3,656.91	3,423.22
ระยะเวลาคืนทุน (ปี)	ไม่สามารถคืนทุนได้ภายใน 5 ปี	4 ปี 1 เดือน	3 ปี 8 เดือน
มูลค่าปัจจุบันสุทธิ (บาท)	(20,110.04)	42,007.13	61,895.52
อัตราผลตอบแทนภายใน (ร้อยละ)	(1.09)	21.92	28.28

ปัญหาสภาวะอากาศที่ไม่แน่นอน คิดเป็นร้อยละ 19.57 และ 18.75 ตามลำดับ นอกจากนี้ยังมีปัญหาอื่นๆ ได้แก่ ปัญหาดินเสื่อมคุณภาพ ขาดเมล็ดพันธุ์ที่ดี และภัยธรรมชาติ คิดเป็นร้อยละ 16.29 10.79 และ 8.11 ดังตาราง 6

3. ปัญหาด้านการตลาด

สำหรับปัญหาด้านการตลาด เกษตรกรส่วนใหญ่กว่าร้อยละ 66.52 เห็นว่า ไม่มีปัญหา มีเพียงร้อยละ 17.29 ที่เห็นว่าปัญหาด้านการตลาดเกิดจากผลผลิตไม่ดี เนื่องจากข้าวมีความชื้นสูงและกระบวนการเก็บรักษา ยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ส่วนอีกร้อยละ 10.94 มีความคิดเห็นว่ามีปริมาณการผลิตข้าวยังน้อยอยู่จึงไม่เพียงพอกับการจำหน่าย ดังตาราง 7

ตาราง 5 ปัญหาด้านต้นทุนการผลิต

ปัญหาด้านต้นทุนการผลิต	จำนวนเกษตรกร (ราย)	ร้อยละ
ค่าแรงงานราคาสูง	333	26.94
ขาดแคลนแรงงาน	222	17.96
ค่าวัสดุ-อุปกรณ์ราคาสูง	248	20.06
ค่าปุ๋ย ค่าสารเคมีราคาสูง	335	27.10
ค่าเช่าที่ดินราคาสูง	13	1.05
ดอกเบี้ยเงินกู้ราคาสูง	62	5.02
ขาดแคลนเทคโนโลยีที่ทันสมัย	23	1.86

ตาราง 6 ปัญหาด้านการผลิต

ปัญหาด้านการผลิต	จำนวนเกษตรกร (ราย)	ร้อยละ
ขาดเมล็ดพันธุ์ดี	145	10.79
ขาดน้ำ	263	19.57
มีโรคและแมลงรบกวน	356	26.49
สภาวะอากาศไม่แน่นอน	252	18.75
ปัญหาดินเสื่อม	219	16.29
ปัญหาภัยธรรมชาติ	109	8.11

ตาราง 7 ปัญหาด้านการตลาด

ปัญหาด้านการตลาด	จำนวนเกษตรกร (ราย)	ร้อยละ
ไม่มีปัญหา	304	66.52
แหล่งรับซื้อมีน้อย	3	0.66
พ่อค้ากดราคา	11	2.41
คุณภาพของข้าวไม่ดี	79	17.29
ผลผลิตไม่พอสำหรับจำหน่าย	50	10.94
ขาดผู้ฉาง	5	1.09
ราคาจำหน่ายต่ำกว่าประกันราคาของรัฐ	8	1.75

Vol. 20
No. 4
Oct.
-
Dec.
2014

อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาต้นทุนการผลิตของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการประกันรายได้เกษตรกรในจังหวัดอุบลราชธานี รอบปีการผลิต 2553/2554 พบว่า ต้นทุนการผลิตส่วนใหญ่ คือ ต้นทุนผันแปร คิดเป็นร้อยละ 70.98 ขณะที่ ต้นทุนคงที่ คิดเป็นร้อยละ 29.02 ตามลำดับ โดยต้นทุนที่มีสัดส่วนสูงที่สุดคือ ค่าแรงงาน ทั้งนี้เกษตรกรมีต้นทุนการผลิตเฉลี่ย 4,645.23 บาทต่อไร่ และคิดเป็นต้นทุนการผลิตเฉลี่ย 14.65 บาทต่อกิโลกรัม จากการเปรียบเทียบกับราคาประกันที่รัฐบาลกำหนด คือ 15.3 บาทต่อกิโลกรัม จะพบว่าเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการได้รับเงินชดเชยทุกคน แต่ทั้งนี้ผลตอบแทนที่ได้ดังกล่าวยังถือว่าต่ำอยู่มากจะเทียบกับกำไรสุทธิที่เกษตรกรควรได้รับคือ ประมาณร้อยละ 20-25 ดังนั้น เพื่อให้เกษตรกรสามารถดำรงชีพได้อย่างยั่งยืน รัฐบาลควรตระหนักถึงการกำหนดราคาประกันให้เหมาะสม เช่น อยู่ระหว่าง 17.58-18.31 บาทต่อกิโลกรัม และควรมีการปรับเปลี่ยนราคาประกันเป็นระยะๆ เพื่อให้สอดคล้องกับการเพิ่มขึ้นของค่าครองชีพด้วย

สำหรับการวิเคราะห์ความเป็นไปได้ของโครงการ พบว่า หากเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการได้รับผลตอบแทนจากราคาประกันตั้งแต่ 17.58-18.31 บาทต่อกิโลกรัม จะส่งผลให้เกษตรกรมีกำไรสุทธิและกระแสเงินสดเพียงพอสำหรับการดำรงชีพได้ ขณะเดียวกันเกษตรกรสามารถคืนทุนได้ภายใน 5 ปี มูลค่าปัจจุบันสุทธิเป็นบวกและมีอัตราผลตอบแทนภายในสูงกว่าอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ ทั้งนี้หากราคาประกันที่กำหนด คือ 18.31 บาทต่อกิโลกรัม ยังส่งผลให้เกษตรกรมีเงินสดคงเหลือมากขึ้น สามารถคืนทุนได้ภายใน 3 ปี 8 เดือน จุดคุ้มทุนเฉลี่ย 3,423.22 บาทต่อไร่ และอัตราผลตอบแทนภายในเท่ากับร้อยละ 28.28 ใกล้เคียงกับการศึกษาของกัญญาพันธ์ ดันดิสุข (2551) ที่พบว่า เกษตรกรในเขตจังหวัดปทุมธานีที่มีพื้นที่เพาะปลูกน้อยกว่า 50 ไร่ จะมีผลตอบแทนจากการผลิตข้าว คือ มูลค่าปัจจุบันสุทธิเป็นบวก อัตราผลตอบแทนภายในเท่ากับ ร้อยละ 27.99

สำหรับปัญหาในการผลิตที่เกษตรกรส่วนใหญ่ประสบ คือ ปัญหาด้านทุนการผลิตราคาสูง โดยเฉพาะค่าแรงงานและค่าปุ๋ยเคมี ดังนั้น การเข้าร่วมโครงการประกันรายได้เกษตรกรน่าจะเป็นอีกทางเลือกหนึ่งในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว เนื่องจากจะส่งผลให้เกษตรกรมีรายได้สูงขึ้นอย่างสม่ำเสมอ และสามารถสร้างความยั่งยืนให้กับเกษตรกรได้ในอนาคต สอดคล้องกับผลการประเมินของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2555) ที่ระบุเพิ่มเติมว่า โครงการประกันรายได้จะมีบทบาทสำคัญในการกระตุ้นให้เกษตรกรมีความตื่นตัวในการเพิ่มรายได้และติดตามความเคลื่อนไหวด้านราคาอย่างสม่ำเสมอ นอกจากนี้ ควรส่งเสริมให้เกษตรกรมีความรู้ด้านการควบคุมต้นทุนการผลิต ไม่ว่าจะเป็นการใช้แรงงานตนเองแทนการจ้างเหมาในบางขั้นตอน การหาแหล่งปุ๋ยเคมีที่มีต้นทุนต่ำ เป็นต้น นอกจากนี้การให้ความรู้กับเกษตรกรด้านการปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิตจะเป็นอีกหนึ่งทางออกสำคัญในการลดต้นทุนการผลิตต่อไร่ ทั้งนี้เนื่องจากผลการวิจัย พบว่าผลผลิตในปัจจุบันของเกษตรกรยังต่ำอยู่ คือ ประมาณ 316.89 กิโลกรัมต่อไร่ ซึ่งต่ำกว่า

การประเมินผลผลิตเฉลี่ยจากสำนักงานเกษตรจังหวัดอุบลราชธานี (สำนักงานเกษตรจังหวัดอุบลราชธานี, 2554) ดังนั้นการเพิ่มปริมาณการผลิตให้สูงขึ้น เช่น ประมาณ 355 กิโลกรัมต่อไร่ จะส่งผลให้เกษตรกรมีรายได้สูงขึ้นกว่าร้อยละ 25 หรือ ให้มีผลผลิตประมาณ 450 กิโลกรัมต่อไร่ เพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมายผลผลิตข้าวเฉลี่ยต่อไร่ของจังหวัดอุบลราชธานี ตามที่รัฐบาลกำหนด

สำหรับปัญหาที่มีความสำคัญอีกประการหนึ่ง คือ ปัญหาเรื่องโรคแมลงรบกวน ขาดแคลนน้ำ สภาพอากาศแปรปรวน ซึ่งในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวภาครัฐควรส่งเสริมให้มีโครงการประกันภัยพืชผลการเกษตรควบคู่กันไปด้วย เพราะจะช่วยลดความเสี่ยงให้กับเกษตรกรสอดคล้องกับกรมส่งเสริมการเกษตร (2554) ที่ระบุว่า การดำเนินโครงการประกันภัยจะช่วยลดความเสี่ยงในการผลิตและสร้างความเข้มแข็งให้กับเกษตรกรต่อไป

คำนิยาม

โครงการวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนจากสำนักงานบริหารโครงการวิจัยในอุดมศึกษาและพัฒนามหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาประจำปี 2554 คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณเกษตรกร รวมถึงคณะเจ้าหน้าที่เกษตรจังหวัดอุบลราชธานี เจ้าหน้าที่พัฒนาธุรกิจธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร จังหวัดอุบลราชธานี ที่ให้ความอนุเคราะห์และอำนวยความสะดวกด้านการจัดเก็บข้อมูล

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2553). มติครม.วันที่ 24 สิงหาคม 2553 (สรุปเฉพาะสาระสำคัญในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเรื่องข้าวเท่านั้น). สืบค้นเมื่อ 1 กันยายน 2554, สืบค้นจาก <http://rice.agriman.doae.go.th/government/gov24aug.doc>.
- Department of Agriculture Extension. (2533). **Cabinet Policies 24 August, 2010 (Summary Only of the Subject Matter Involved in Rice only)**. Retrieved September 1, 2011, from <http://rice.agriman.doae.go.th/government/gov24aug.doc>. (in Thai).
- กระทรวงแรงงาน. (2554). อัตราค่าแรงงานขั้นต่ำ จังหวัดอุบลราชธานี. สืบค้นเมื่อ 3 มีนาคม 2554 สืบค้นจาก <http://info.muslimthaipost.com/main/index.php?page=sub&category=13&id=17671>.
- Ministry of Labour. (2011). **Minimum Wage of Ubon Ratchathani Province**. Retrieved March 3, 2011, from <http://info.muslimthaipost.com/main/index.php?page=sub&category=13&id=17671>. (in Thai).
- กัญญ์ณัฏฐ์ ดันติสุข. (2551). ต้นทุนและผลตอบแทนจากการลงทุนปลูกข้าวแบบหว่านน้ำตมในพื้นที่แต่ละขนาดในตำบลบึงทองหลาง อำเภอลำลูกกาจังหวัดปทุมธานี. สืบค้นเมื่อ 11 กรกฎาคม 2555, สืบค้นจาก <http://www.research.rmutt.ac.th/archives/3346>.
- Tantisuk K. 2008. **Cost and Return on Investment from Different Rice Farms with Wannamtom at Baungthonglang, Lumloogka, Pathumthane Province**. Retrieved July11, 2008, from <http://www.research.rmutt.ac.th/archives/3346> (in Thai).
- ชวลิต อดิชา. (2554). นโยบายประกันราคาข้าวปีการผลิต 2553/2554. สืบค้นเมื่อ 30 พฤศจิกายน 2554, สืบค้นจาก <http://www.ubonchamber.org/index.php>.
- Ongkhavanich C. (2011). **Rice price insurance policy year 2010/2011**.

Retrieves November 30, 2011, from <http://www.ubonchamber.org/index.php> (in Thai).

นิพนธ์ พัวพงศกร และจิตรกร จารุพงษ์. (2553). การศึกษามาตรการแทรกแซงตลาดข้าวเพื่อป้องกันการทุจริต: การแสวงหาคำตอบแทนส่วนเกินและเศรษฐศาสตร์การเมืองของโครงการรับจำนำข้าวเปลือก. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาแห่งประเทศไทย.

Poapongsakorn N. and Jarupong J. (2010). **Rent Seeking Activities and The Political Economy of the Paddy Pledging Market Intervention Measures**. Bangkok: Thailand Development Research Institute. (in Thai).

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2552). แนวทางใหม่ในการแทรกแซงราคาข้าว. สืบค้นเมื่อ 4 เมษายน 2554, สืบค้นจาก <http://www.tdri.or.th/download/quarterly/white-pp/wb75.pdf>.

Thailand Development Research Institute. 2009. **New Approaches to Intervention Price of Rice**. Retrieved April 4, 2011, from <http://www.tdri.or.th/download/quarterly/white-pp/wb75.pdf>. (in Thai)

สุภีร์ รัตนาคินทร์. (2553). ข้าว-จากโครงการรับจำนำถึงประกันรายได้. สืบค้นเมื่อ 3 สิงหาคม 2555, สืบค้นจาก http://www.nacc.go.th/download/article/article_20110208094838.pdf.

Rattananakin S. (2010). **Rice-from Pledging Scheme to Rice Price Insurance Scheme**. Retrieved August 3, 2012, from http://www.nacc.go.th/download/article/article_20110208094838.pdf. (in Thai)

สำนักงานเกษตรจังหวัดอุบลราชธานี. (2554). ทะเบียนเกษตรกรโครงการประกันรายได้เกษตรกรจังหวัดอุบลราชธานีปีการผลิต 2553/2554. (เอกสารอัดสำเนา)

- Agriculture office of Ubonratchathani.(2011). **Farmer Registered under Rice Price Insurance Scheme year 2011/2012.** (copy) (in Thai). สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2555). รายงานการติดตามและประเมินผลโครงการภายใต้แผนปฏิบัติการไทยเข้มแข็ง 2555. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- Office of the National Economic and Social Development Board. (2012). **The Survey, Monitoring, and Evaluation of the Projects under the Thai Khem Kaeng (Strong Thailand) Action Plan 2012.** Bangkok: Office of the National Economic and Social Development Board. (in Thai).
- สำนักงานเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. (2552). แนวทางการประกันราคาและประกันภัยข้าวเปลือก. สืบค้นเมื่อ 21 กรกฎาคม 2553, สืบค้นจาก <http://www.cabinet.soc.go.th>.
- The Secretariat of the Cabinet. (2009). **Approach to Rice Price Insurance and Assurance.** Retrieved July 21, 2010 from <http://www.cabinet.soc.go.th>. (in Thai).
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2555). การประกันรายได้ขั้นต่ำสินค้าเกษตร. สืบค้นเมื่อ 11 กรกฎาคม 2555, สืบค้นจาก <http://www2.oae.go.th>.
- Office of Agriculture Economic. (2012). **Agricultural Product Price Insurance.** Retrieved July 11, 2012, from <http://www2.oae.go.th>. (in Thai).
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2554). ราคาเกณฑ์กลางอ้างอิง: ข้าวเปลือกหน้าปี 2553/2554 (รอบที่ 1). สืบค้นเมื่อ 6 กรกฎาคม 2554, สืบค้นจาก http://www2.oae.go.th/mis/Forecast/02_journal/price-%20insure.pdf

Office of Agriculture Economic. (2012). **Rice Price Reference: First Crop 2010/2011 (1st round)**. Retrieved July 6, 2011, from http://www2.oae.go.th/mis/Forecast/02_journal/price-%20insure.pdf. (in Thai).
สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2555). **ต้นทุนการผลิตข้าวหน้าปี ปี 2554**. (เอกสารอัดสำเนา)

Office of Agriculture Economic. (2012). **Rice Production cost (2011)**. (Copy) (in Thai).

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2555). **โครงการประกันรายได้เกษตรกร 2553/54 รอบที่ 1 (หน้าปี)**. สืบค้นเมื่อ 11 กรกฎาคม 2555, สืบค้นจาก http://www.oae.go.th/ewtadmin/ewt/oae_web/download/article/article_20110930143300.pdf

Office of Agriculture Economic. (2012). **Rice Price Insurance Scheme 2010/2011 (1st round)**. Retrieved July 11, 2011, from http://www.oae.go.th/ewtadmin/ewt/oae_web/download/article/article_20110930143300.pdf (in Thai).

Iturrrioz, R. (2009). **Agricultural Insurance**. Washington DC: The World Bank.